

Javno-zdravstvene intervencije. Prevenција

Doc. dr. sc. Ozren Polašek
Katedra za javno zdravstvo

Intervencije u javnom zdravstvu

- Biološke – cijepljenje
- Ponašajne – osoba, zajednica
- Političke – zagovaranje
- Strukturnalne – zakoni i pravilnici

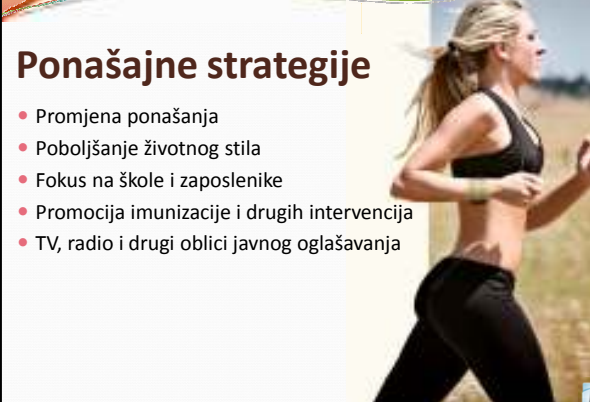
Biološke strategije

- Imunizacija
- Profilaksa
- Poboljšanje prehrane
- Programi za zaštitu majke i djeteta
- Antibiotici
- Bolja sanitacija
- Bolja kvaliteta vode

Ponašajne strategije

- Promjena ponašanja
- Poboljšanje životnog stila
- Fokus na škole i zaposlenike
- Promocija imunizacije i drugih intervencija
- TV, radio i drugi oblici javnog oglašavanja

Političke strategije

- Promocija zdravijih zajednica
- Promocija zakona i drugih pravilnika
- Poboljšanje dostupnosti zdravstvene skrbi
- Smanjenje siromaštva

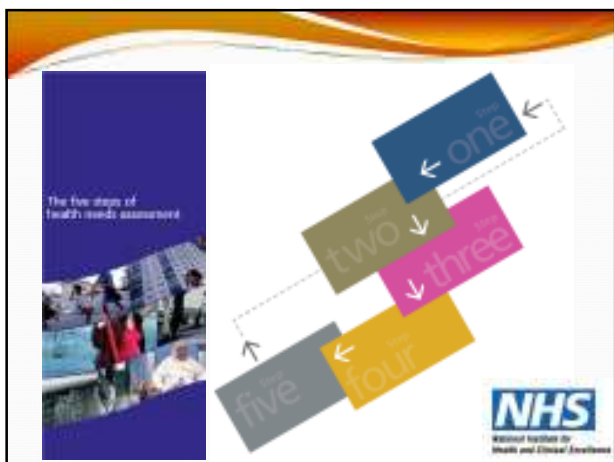
Osnovni pojmovi

- Procjena potrebe (*Needs assessment*)
- Prevencija
- Smanjenje štete (*Harm reduction*)
- Imunizacija i vakcinacija
- Društvena anksioznost

Procjena potrebe u medicini

- Sustavni pristup identifikaciji nezadovoljene potrebe za zdravstvenim skrbi i provedba promjene koja će zadovoljiti tu potrebu

Prevenција

- Aktivnosti s ciljem uklanjanja, iskorjenjivanja ili umanjivanja učinka bolesti i nesposobnosti.
- Svrstava se u tri razine, ovisno o prisutnosti ili odsutnosti bolesti

Razine prevencije

			Doktor	
			Dijagnosticira bolest	
			Ne	Da
Pacijent	Osjeti bolest	Ne	Primarna	Sekundarna
		Da		Tercijarna

Prevencija

- Primarna: prije pojave bolesti
- Sekundarna: rano otkrivanje bolesti, prije širenja i većeg zahvaćanja
- Tercijarna: sprječavanje ponovne pojave osnovne bolesti

Primarna prevencija

- Ciljano sprječava pojavu bolesti prije nego se bolest razvije
- Temelji se na smanjenju izloženosti i rizika
- Aktivna (pranje zuba) i pasivna (dodavanja fluora u vodu)
- Bliska promociji, ali je fokusirana na **sprječavanje bolesti**

Sekundarna prevencija

- Otkrivanje pre-kliničkih stadija bolesti
- Probir ili *screening* – dijagnostičko(-terapijske) mjere za rano otkrivanje bolesti, ponekad udružene s kurativnim mjerama (npr. kolonoskopija)
- Cilj: **rano otkrivanje (i rješavanje) postojeće bolesti**

Tercijarna prevencija

- Umanjuje učinak bolesti, poboljšava funkciju i kvalitetu života
- Temelji se na sprječavanju ponovne pojave već postojeće bolesti, npr. nove pojave moždanog udara
- Cilj: **sprječavanje ponovnog pojavljivanja bolesti i poboljšanje kvalitete života**

Primjer – karcinom kolona

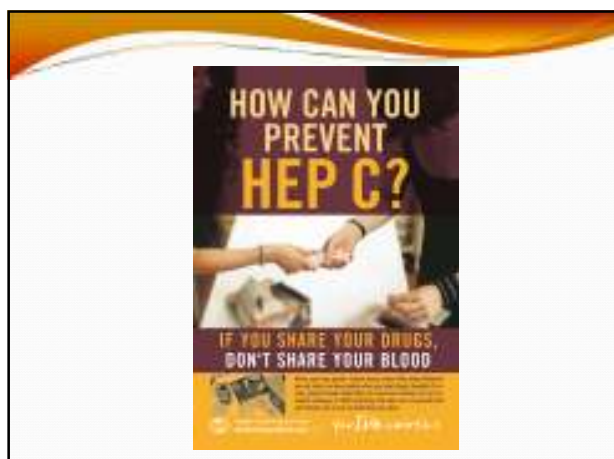
Bolest	Razina	Primarna	Sekundarna	Tercijarna
Karcinom kolona	Osobna	Obrazovanje o prehrani, obiteljskom riziku, ...	Hemocult i kolonoskopija	Redovito praćenje bolesnika s metastatskom bolesti
	Populacija	Kampanja koja potiče unos vlakana, redovito pražnjenje crijeva i druge oblike zdravog ponašanja	Programi kolonoskopije ili sustavnog slanja Hemocult testa	Implementacija programa za poboljšanje dostupnosti kolonoskopije

Primjer – metabolički sindrom

Bolest	Razina	Primarna	Sekundarna	Tercijarna
Metabolički sindrom	Osobna	Obrazovanje o prehrani i vježbanju	Probir za dijabetes i hipertenziju	Upućivanje u kliniku
	Populacija	Prilagođenost za veću fizičku aktivnost (biciklističke staze, fitness centri, ...)	Programi vježbanja za osobe s povećanom tjelesnom masom	Implementacija multidisciplinarnih klinika

Smanjenje štete (*Harm reduction*)

- Mjere s ciljem umanjivanja ili uklanjanja nepoželjnih posljedica zdravstvenog ponašanja, čak ako su ta ponašanja i ilegalne prirode
- Npr. Igle za IDU, sustavi za CSW
- Etičnost: prihvatanje programa smanjivanja štete znači da društvo prihvaća neprimjerene oblike ponašanja?

Primordijalna prevencija= promicanje zdravlja

- Kombinacija zdravstvene edukacije, zdravstvene zaštite i organizacije zdravstvenog sustava koja se poduzima da unaprijedi zdravlje populacije, uz njihovo aktivno sudjelovanje.

Primordijalna prevencija= promicanje zdravlja

- Umanjuje zdravstvene rizike i temelji se na širokom opsegu osobnih i okolišnih aktivnosti
 - Redovito uzimanje vitamina
 - Zdravi oblici ponašanja
 - Redovita tjelovježba
 - Zdrava prehrana
- Opći cilj: **osnaživanje zdravlja**

Promicanje zdravlja

- Pokreće ju odgojna potreba (stil života)
 - Osobni fokus – ideal zdravlja
 - Kontekst – uspjeh ili neuspjeh
- Dovodi do
 - Osjetljivosti na pozitivne ishode

Prevenција

- Pokreće ju sigurnosna potreba
 - Osobni fokus – odgovornost za zdravlje
 - Kontekst – gubitak ili ne-gubitak
- Dovodi do
 - Osjetljivosti na negativne ishode

Kamo pripada?

- Elektronska blokada brzine
- Zračni jastuk za vozača
- Pojas za vezanje
- Kazna za sudar
- Truba i svjetla
- Bolja auto-škola
- Bolji znakovi na cesti
- Oduzimanje vozačke dozvole

Imunizacija i vakcinacija

- Imunizacija – proces osnaživanja individualnog imunološkog sustava
- Pasivna (Ig) ili aktivna (cijepjenje)
- Pasivna – unošenje gotovih protutijela
- Aktivna – unošenje dijelova ili umrtvljenih uzročnika s ciljem razvoja osobnog imunološkog odgovora

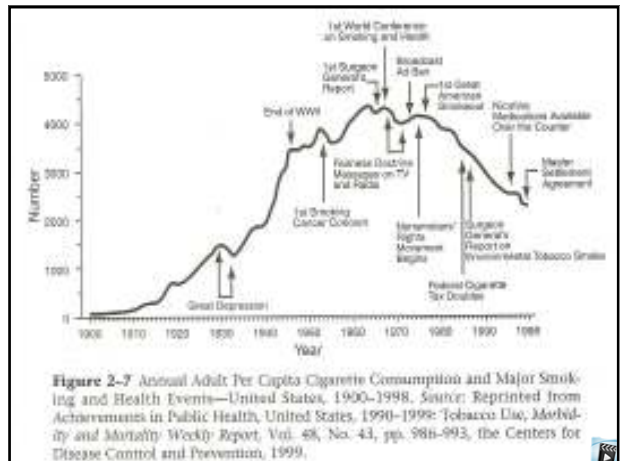
Cijepjenje

- Prevenција infekcije (HPV)
- Prevenција bolesti (gripa)
- Prevenција prijenosa i širenja na zajednicu

Društvena anksioznost

- Premalo → Nema ishoda
- Dovoljno → Ishod
- Previše → Panika bez ishoda

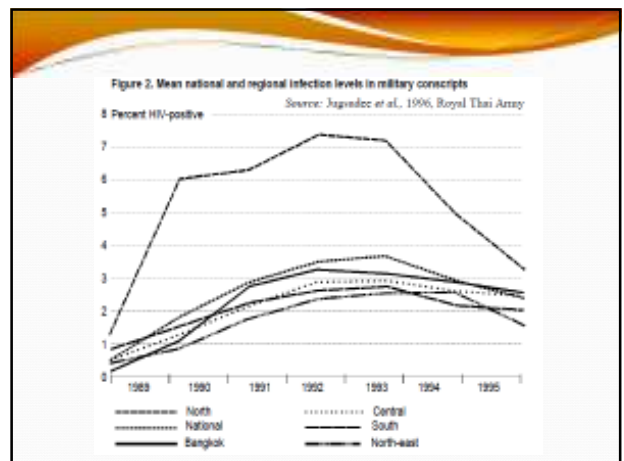

HIV i Thailand

- 1984: prvi slučaj HIV-a
- 1987: 1% IDU HIV+; 1988 30% IDU HIV+
- 1986: 0,1% CSW; 1989 44% CSW HIV+

Intervencija?

- Intervencijski program Thailanda s ciljem zaustavljanja širenja spolno-prenosivih bolesti (SPB/STD)
- Započet 1991, s proračunom od 80 mil\$
- Korištenje kondoma:
 - 15% 1989
 - 90% 1992

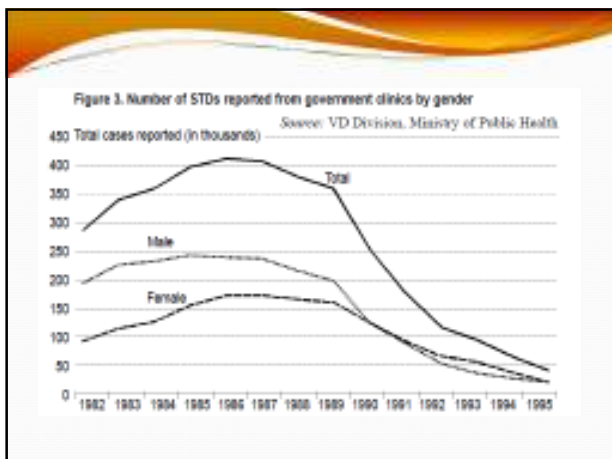

Table 1. Changes in risk behaviour observed between 1990 and 1993 in the male Thai population aged 15-49.
 Source: Brown et al., 1997

Risk Category	TOTAL 1990	TOTAL 1993
Commercial sex unprotected	15.3	2.2
Commercial sex protected	7.0	7.3
Casual sex only	4.4	4.6
No casual sex	52.6	62.6
No sex	20.6	22.3
Undefined	0.1	1.0

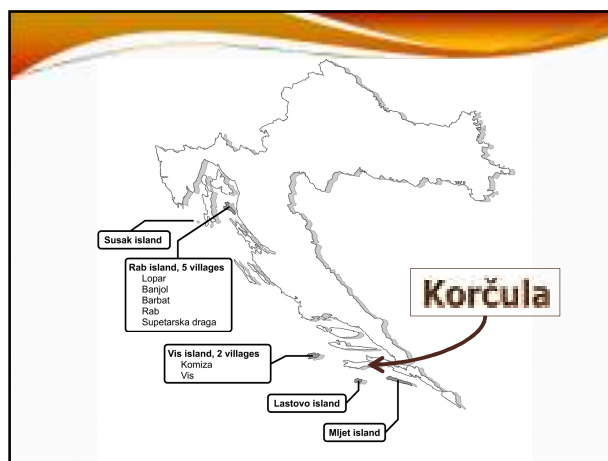
Prevenција u Hrvatskoj?

- Tijekom 2010. u primarnoj provedeno 19.604 preventivnih pregleda odraslih
 - 39% manje nego u 2009. godini
 - 94% manje nego u 1990. godini

10,001 Dalmatinac

- Hrvatska biobanka
- Resurs za istraživanje, ali i intervenciju
- Preventivni zdravstveni pregled: uzorak krvi, urina, EKG, DEXA, spirometrija, ...

Pozivi

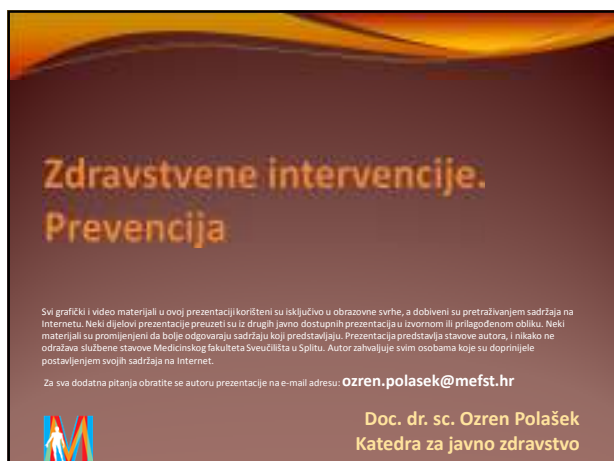
- Poštom
- Radio
- Telefonski pozivi
- Lokalne novine, Slobodna
- Izravno – super, ali...
- Dodatni specijalistički pregledi (kirurg, oftalmolog)
- Slanje rezultata prvim ispitanicima, da potakne dolazak novih ispitanika

... još ideja...

- Dom umirovljenika
- Nevladine udruge
- Neformalne skupine
- Letci i plakati
- Prijatelji prijatelja

Zdravstvene intervencije. Prevencija

Svi grafički i video materijali u ovoj prezentaciji korišteni su isključivo u obrazovne svrhe, a dobiveni su pretraživanjem sadržaja na Internetu. Neki dijelovi prezentacije preuzeti su iz drugih javno dostupnih prezentacija u izvornom ili prilagođenom obliku. Neki materijali su promijenjeni da bolje odgovaraju sadržaju koji predstavljaju. Prezentacija predstavlja stavove autora, i nikako ne odražava službene stavove Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Autor zahvaljuje svim osobama koje su doprinjele postavljenjem svojih sadržaja na Internet.

Za sva dodatna pitanja obratite se autoru prezentacije na e-mail adresu: ozren.polasek@mefst.hr

Doc. dr. sc. Ozren Polašek
Katedra za javno zdravstvo